

Teorie a praxe v buddhismu

přeloženo z anglického originálu Practice and Theory in Buddhism, © 2003 Michael Eido Luetchford

V současné době se mnoho lidí domnívá, že zen-buddhismus je nějaký speciální druh buddhismu, který představuje unikátní způsob vedoucí k dosažení „pravdy“, která není založena na našem intelektu, na myšlení. Domnívají se, že zen je cesta „přímo k jádru věci“.

A protože je realita mimo oblast myšlení, domnívají se, že není ani potřeba žádné teorie, která by vysvětlovala, co vlastně buddhismus je.

Tito lidé tvrdí, že nejprve musíme odvrhnout intelekt, abychom objevili pravdu. Na své cestě se neustále pokouší dosáhnout něčeho co nazývají „osvícení“.

Jedním z důvodů, proč stále přetrvává tento názor je fakt, že v Japonsku, v zemi, ze které „zen“ pochází, nebyli téměř sto let kněží schopni vysvětlit ani sobě samým ani ostatním, co vlastně buddhismus je.

Důvodů pro toto tvrzení je velmi mnoho. Jedním z nejdůležitějších důvod historický. V průběhu Restaurace Meiji se japonská společnost doslova vrhla do pozápádňování. A protože byla spiritualita považována za jednu z hlavních charakteristik západních náboženství, byla praxe, na kterou buddhismus kladl velký důraz, nahrazena mnohem spirituálnějším přístupem.

V průběhu tohoto období prošel buddhismus hlubokými změnami a v myslích lidí se postupně stal náboženstvím, které se zakládá na víře v božský původ Gautamy Buddha. Považovalo se za nemožné, aby se obyčejný člověk stal buddhou.

V současnosti tento přístup vyústil v poněkud zábavnou situaci, kdy japonská společnost věří, že se člověk stane buddhou po své smrti. Jméno, které lidé přijímají, když se formálně stávají buddhisty se pro Japonce stalo jménem posmrtným. V Japonsku se buddhismus vlastně stal náboženstvím pohřbů. Kněží jsou tak zaměstnání vedením pohřbů a oslav výročí smrti, že nemají vůbec žádný čas na cvičení zazen, které svého času tvořilo jádro jejich života. To je bohužel smutný fakt.

Je velmi důležité, aby se lidé na západě dívali na současný stav buddhismu v Japonsku realisticky. Je jednoduché si představit, že skutečnou pravdu zenu lze nalézt pouze v oku lahodících do mlhy zahalených horských chrámech, v dýmu vonných tyčinek a mezi černě oděnými mnichy.

To je sen. Mnoho mladých lidí, kteří jsou přitahováni touto romantickou stránkou zenu, přichází do Japonska. Ale je to jako jít za duhou!

Jestliže můžeme objevit buddhismus pouze v těchto fantaskních scénériích, jak bychom mohli tvrdit, že jde o hledání pravdy? Jak se může buddhismus prohlašovat za pravdu celého Universu, jestliže jeho pravda existuje pouze v nádherných chrámech, nebo ve zvláštních tajemných ceremoních, jestliže je nutné nosit na sobě šaty, které pochází z dávných časů a z odlišných kultur.

Nemůže-li být pravda nalezena tady a teď v čemkoliv co právě děláme, v jakékoliv společnosti, ve které žijeme, jak můžeme vůbec věřit ve slova Buddha Gautamy, který tvrdil, že celý kosmos je nádherný?

Abychom byli schopni vidět přesně to, o čem buddhismus hovoří, věřit v to, potřebujeme nějakou filozofii, teorii, v rámci které můžeme přemítat o tom, co je "pravda".

To je důvod, proč Dógen Zenji sepsal 96 kapitol Shóbogenzo. To je také důvod, proč nám čínští mistři dávných časů zanechali své kóanové příběhy. Potřebovali způsob, jak předávat své učení a jak diskutovat o tom, co je pravým významem buddhismu.

Zaznamenáním svých debat do krátkých kóanů vytvořili skrytý filosofický systém. Mistr Dógen posbíral velké množství těchto krátkých kóanových historek a s jejich pomocí objasňoval způsob myšlení, který buddhismus používá. Všechno své úsilí vložil do hledání správných slov, která by přesně popsala to, co je pravda, co je buddhismus a jak bychom měli žít.

Je pro nás nemožné, abychom žili bez myšlení. Je nemožné vědomě zastavit tok našich myšlenek.

Moderní svět je světem rozumu. Je to svět, ve kterém potřebujeme vysvětlení pro všechno co děláme. Bez vysvětlení, které by nás uspokojovalo, nemůžeme v nic věřit.

Je zřejmé, že snaha o zastavení myšlení je jen ztrátou času. Místo toho bychom se měli plně soustředit na hledání uspokojivé odpovědi na otázku: „Co je život?“.